

T06: การพัฒนาภาวะผู้นำให้บริการของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาพิเศษ
The Development of Servant Leadership for Academic Leader
in Special Education

Waradee Chanvirat, (waradee_c@hotmail.com)

หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ABSTRACT

This research was aimed to create the curriculum on developing servant leadership and to implement the developed curriculum. The research consisted of 4 phases : 1) analyzed the documents and improved the criteria of servant leadership content by interviewing the professionals 2) do a survey in order to explore the aspect that should be developed 3) developed the servant leadership curriculum and 4) implemented the developed curriculum. The data was collected by interviewing the professionals and by doing questionnaires: lecturers, supervisor and administrators in the area of special education. The data was analyzed by the use of basic statistics, percentage, mean and standard deviation.

The research revealed that

1. The servant leadership needed for special educational leader consist of 4 area aspects : 1) Moral and ethical : integrity, credibility, sharing and humility 2) Interaction and collaboration : empathy, listening, interaction, crated community 3) Advocating : stewardship, healing, awareness, empowerment and people development. 4) Vision : foresight, conceptualized, persuade and creative.
2. Servant leadership should be developed : 1) the vision about inspiring people :encouraging them to work as proactive role, using local wisdom, controlling in a low level and analyzing trends for the future of special education 2) the avocation : healing, community-based rehabilitation, promoting equality of right for everyone, overcoming the barriers, calling for the agreement on the convention on the rights of persons with disabilities 3) the collaboration and interaction : creating a sense of professional groups, searching the capabilities of colleagues and encouraging them to use it, doing a sense of humor, knowing self- emotions and the emotions of others and doing the best practices.
3. The appropriateness of developed curriculum was at high level ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = .48).
4. After implementation of the servant leadership curriculum, the knowledge and understanding of the participants increased 18.25 percent. The satisfaction on training course was assessed in a good level.

The researchers suggest that the servant leadership curriculum should be used as one of the instrument for making a decision on the position of a leader.

Keyword : servant leadership, Academic Leader in Special Education

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำใฝ่บริการที่จำเป็นสำหรับผู้นำวิชาการด้านการศึกษาพิเศษ เพื่อศึกษาภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาพิเศษเพื่อสร้างหลักสูตรการพัฒนาภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาพิเศษและเพื่อศึกษาผลการพัฒนาภาวะผู้นำใฝ่บริการการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้เชี่ยวชาญผู้บริหาร ศึกษาพิเศษ และคณาจารย์ด้านการศึกษาพิเศษ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และการหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำใฝ่บริการที่จำเป็นสำหรับผู้นำวิชาการด้านการศึกษาพิเศษ ประกอบด้วย 4 ด้านคือ 1) ด้านคุณธรรมจริยธรรม ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเชื่อถือ ความเสียสละ ความอ่อนน้อมถ่อมตน 2) ด้านการประสานสร้างความสัมพันธ์ประกอบด้วย ความเห็นอกเห็นใจ การฟัง การสร้างปฏิสัมพันธ์และการสร้างชุมชนนักปฏิบัติ 3) ด้านการพิทักษ์สิทธิได้แก่ การเป็นผู้อารักขา เยียวยาตระหนักรู้และเสริมพลังพัฒนาคณ 4) ด้านวิสัยทัศน์ประกอบด้วย การมองการณ์ไกล การสร้างนวัตกรรม การโน้มน้าว การคิดสร้างสรรค์

2. ภาวะผู้นำใฝ่บริการที่ควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนา ด้านวิสัยทัศน์ สร้างแรงบันดาลใจให้ปฏิบัติงานอย่างดีเลิศ การริเริ่มให้มีการส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการรูปแบบเชิงรุกใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ควบคุมระดับต่ำแบบประชาธิปไตย กำหนดภาพอนาคตที่เปลี่ยนแปลง ด้านการพิทักษ์สิทธิ ช่วยฟื้นฟูสภาวะจิตใจให้สงบและผ่อนคลาย ฟื้นฟูสมรรถภาพโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน อนุรักษ์พิทักษ์สิทธิของเด็กทุกคนโดยเสมอภาค ช่วยให้ผู้อื่นเอาชนะข้อจำกัดและพัฒนาจุดเด่น ส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานรับผิดชอบตามความถนัด ด้านการประสานสร้างความสัมพันธ์ ทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่ายและท้าทาย สร้างความรู้สึกของกลุ่มวิชาชีพ ค้นหาความสามารถที่ซ่อนอยู่ของผู้ตามและสนับสนุนให้แสดงออกมา ทำหน้าที่บริการอย่างดีที่สุดรู้เท่าทันอารมณ์ เป็นผู้ฟังที่ดี ด้านคุณธรรมจริยธรรม ประกอบด้วย เชื่อมมั่นในศักยภาพที่มีอย่างไม่จำกัดของแต่ละบุคคลและยอมรับเขาอย่างที่เขาเป็น ขยันอุทิศตนช่วยเหลือและแก้ปัญหาของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษอย่างเป็นระบบ ให้อภัยในความผิดพลาดของเพื่อนร่วมงานให้โอกาสแก้ไข ขอโทษเสมอเมื่อมีการละเมิดผู้อื่น ตระหนักว่าต้องมีความรู้และเชี่ยวชาญในหลักวิชาการการศึกษาพิเศษ

3. หลักสูตรการพัฒนาภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาพิเศษ เป็นหลักสูตรการฝึกอบรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$, $SD. = .48$)

4. ผลการพัฒนาภาวะผู้นำใฝ่บริการจากการอบรมตามหลักสูตรการพัฒนาภาวะผู้นำใฝ่บริการ พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้หลังการฝึกอบรมมากกว่าก่อนการฝึกอบรมก่อนการอบรม มีความรู้หลังการอบรมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยการเพิ่มขึ้น ร้อยละ 18.25 ความพึงพอใจหลังการอบรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$, $SD. = .26$)

ผู้วิจัยเสนอว่า ควรมีการนำหลักสูตรการพัฒนาภาวะผู้นำใฝ่บริการที่พัฒนาขึ้นนี้เป็นเสมือนเครื่องมือหนึ่งเพื่อประกอบการตัดสินใจคัดเลือกคนเข้าสู่ตำแหน่งผู้นำวิชาการด้านการศึกษาพิเศษ

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำใฝ่บริการ ผู้นำวิชาการด้านการศึกษาพิเศษ

บทนำ

กฎหมายสูงสุดของประเทศได้แสดงเจตนารมณ์อย่างชัดเจนที่จะให้คนพิการทุกคน มีสิทธิในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างเสมอภาค มีคุณภาพโดยขจัดปัญหาอุปสรรคอันเนื่องจากความพิการ รวมทั้งกำหนดให้มีการออกกฎหมายรับรองสิทธิดังกล่าว พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 10, 15, 18, 24, 28, 37, 52 และ 60 มีเจตนารมณ์ที่จะคุ้มครองสิทธิทางการศึกษาของคนพิการ ซึ่งสอดคล้องกับบทบัญญัติที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ ให้คนพิการทุกประเภทมีสิทธิได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อย 12 ปี มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางการศึกษาตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการ มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา และการจัดบริการทางการศึกษาให้กับเด็กพิการ โดยต้องจัดให้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ระบุว่าจัดการศึกษาสำหรับคนพิการมีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลทั่วไป จึงจำเป็นต้องจัดให้คนพิการมีสิทธิ และโอกาสได้รับการบริการและความช่วยเหลือทางการศึกษาเป็นพิเศษตั้งแต่แรกเกิดหรือ

พบความพิการ

ผู้ที่ประสบความสำเร็จจะมีสิ่งที่แตกต่างจากคนทั่วไป คือ ภาวะผู้นำเป็นพลังภายในตัวของคนนั้นรวมกับพลังของคนอื่นรอบข้างที่เป็นผู้ตาม ซึ่งช่วยส่งเสริมให้พลังงานที่ขับเคลื่อนมีเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ (ณรงค์วิทย์ แสนทอง. 2558 : ออนไลน์) ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพทั้งในระดับระบบและระดับโรงเรียนช่วยให้การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนประสบความสำเร็จ ผู้นำในการจัดการศึกษาจึงต้องมีฝีมือในการทำงานการเป็นผู้นำที่ดีมีองค์ประกอบหลายอย่างต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์การเปลี่ยนแปลงให้เกิดความสำเร็จหรือไม่เกิดจากภาวะผู้นำ (Maxwell. 1999 : 3)

ภาวะผู้นำใฝ่บริการเป็นแนวคิดการให้บริการอย่างผู้นำสถาบันคือผู้ให้บริการนำไปสู่การได้รับความไว้วางใจ และสามารถเป็นผู้กระทำคุณประโยชน์ให้ผู้อื่น (Greenleaf. 1977 : 28) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำบริการคือการมีวิสัยทัศน์ความน่าเชื่อถือ ความคิดสร้างสรรค์และความซื่อสัตย์สุจริต (จิราวรรณ เล่งพาณิชย์. 2553 : บทคัดย่อ) ผู้นำวิชาการด้านการศึกษาพิเศษ คือ คนที่คิด พุดทำงานที่เกี่ยวข้องกับการสอน การบริหารหลักสูตร การนิเทศให้การปรึกษา การพัฒนาคนพิการโดยการจัดการศึกษาตามหลักวิชาการที่ถูกต้องทำแล้วคนอื่นเชื่อถืออยากทำตามอยากช่วยเหลือ อยากสนับสนุนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและเกิดความก้าวหน้าทางด้านความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเด็กที่มีความต้องการพิเศษงานวิชาการเป็นงานหลักและเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาทุกระดับเป็นงานผู้นำที่ต้องให้ความสำคัญเป็นลำดับแรกมุ่งมั่นที่จะให้บริการเพิ่มคุณค่าและพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษคอยช่วยให้คณะทำงานได้พัฒนาและเกิดความเจริญงอกงามประสบความสำเร็จที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของวิทยาการและความรู้ด้านการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพและการเรียนรู้ของบุคคลคุณลักษณะที่ดีของผู้นำเกี่ยวข้องกับวิชาการ คือ กระตือรือร้น ไว้วางใจ กล้าแสดงออก อารมณ์มั่นคง มีความคิดริเริ่มและมีความยืดหยุ่น (สมพงษ์ สิงห์พล. 2553 : 161)

งานวิชาการด้านการศึกษาพิเศษต้องให้ความสำคัญกับรายละเอียดการดำเนินงานความต้องการจำเป็นพิเศษด้านการศึกษาของแต่ละบุคคล รู้เป้าหมายของงานแผนการดำเนินงานที่สำคัญรู้แหล่งข้อมูลความรู้ต่าง ๆ รู้ทักษะงานพัฒนาตัวเองรู้วิธีการทำงานที่ถูกต้องรู้ผลลัพธ์พัฒนาอย่างต่อเนื่องมุ่งสู่นวัตกรรมสิ่งสำคัญที่สุดที่ต้องคำนึงในกระบวนการจัดการศึกษาคือความหลากหลาย (Diversity) ของผู้เรียนแนวคิดสะท้อนถึงหลักการความยุติธรรมในสังคม (Social Justice) การคืนสู่สภาวะปกติ (Normalization) สภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด (Least Restrictive Environment) และการเรียนรู้ที่ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้การศึกษาที่เหมาะสมช่วยให้บุคคลที่มีความต้องการพิเศษได้รับความรู้และทักษะทางสังคมที่สามารถยกระดับการเห็นคุณค่าในตนเองบุคคลทั่วไปก็จะเห็นคุณค่าในความแตกต่างหลากหลายของสังคมของพวกเขาเกิดการยอมรับความเป็นธรรมในสังคม

การเข้าสู่ตำแหน่งของ ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษาพิเศษ และคณาจารย์สถาบันอุดมศึกษาทางการศึกษาพิเศษในปัจจุบันยังขาดการฝึกอบรมด้านวิชาการและภาวะผู้นำ ทำให้ขาดการตั้งเป้าหมาย การวางแผน กำกับติดตามยังต้องได้รับการปรับปรุง ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้นำ ผู้ตาม บริบทหรือสถานการณ์แวดล้อมและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นตามเป้าหมายเงื่อนไขที่ทำให้เกิดกระบวนการร่วมมือ มีความเชื่อว่าความแตกต่างเป็นลักษณะแท้จริงของธรรมชาติและมีประโยชน์ในเชิงพัฒนา (โกมล จันทวงศ์. 2551 : 42) เป้าหมายของผู้นำ คือ การให้บริการบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ ภายใต้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ มีคุณธรรมจริยธรรมสามารถประสานสร้างความสัมพันธ์ พิทักษ์สิทธิประโยชน์ มีวิสัยทัศน์ในการทำงานเชิงรุกโน้มน้าวผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนย้ายทางความคิดขจัดอุปสรรค คือ ความเชื่อเดิมที่เป็นแบบตั่งรับเป้าหมายขาดความท้าทาย เปลี่ยนมุมมองปัญหาและอุปสรรคเป็นเรื่องที่ขับเคลื่อนไปได้ด้วยความเชื่อในศักยภาพของทีมงานที่เป็นผู้ตาม

ภาวะผู้นำใฝ่บริการมีความโดดเด่นในการนำตนเองคือยึดมั่นในศีลธรรม อ่อนน้อมถ่อมตน เป็นผู้ให้การช่วยเหลือ นำทีมโดยการดูแลเอาใจใส่ผู้อื่น สร้างเสริมพลังอำนาจ พัฒนาคณะและชุมชน นำสถาบันโดยการมีวิสัยทัศน์กำหนดเป้าหมายการทำงานอย่างมีกระบวนการ เป็นแบบอย่างตักตักใจโดยการมีส่วนร่วมของทีมงาน และสอดคล้องกับการจัดการศึกษาพิเศษ ซึ่งต้องใช้หลัก

วิชาการ ได้แก่ หลักจิตวิทยาทุกคนมีความแตกต่าง หลักแห่งความเชื่อทุกคนมีคุณค่าเรียนรู้ได้ หลักของความชำนาญสร้างความรู้ ใจ หลักความยุติธรรมความเสมอภาคในโอกาส หลักสิทธิมนุษยชน และการมีส่วนร่วม การนำเข้าสู่ภาวะปกติวิสัย การกำหนดเป้าหมายเฉพาะบุคคล การเปลี่ยนผ่านหรือการเคลื่อนไปสู่สังคมเอื้อเพื่อหรือสังคมที่ไม่มีการแบ่งแยกโดยเหตุความแตกต่าง

ดังนั้น เมื่อผู้นำวิชาการด้านการศึกษาศึกษาพิเศษมีภาวะผู้นำให้บริการจะช่วยให้ครู ผู้ปกครองเด็กที่มีความต้องการพิเศษและองค์กรเข้มแข็งจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำให้บริการที่จำเป็นสำหรับผู้นำวิชาการด้านการศึกษาศึกษาพิเศษ
2. เพื่อสำรวจภาวะผู้นำให้บริการของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาศึกษาพิเศษ
3. เพื่อพัฒนาหลักสูตรการพัฒนาภาวะผู้นำให้บริการของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาศึกษาพิเศษ
4. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาภาวะผู้นำให้บริการของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาศึกษาพิเศษ

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ทำให้ทราบภาวะผู้นำให้บริการที่จำเป็นของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาศึกษาพิเศษ
2. ได้หลักสูตรการพัฒนาภาวะผู้นำให้บริการของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาศึกษาพิเศษเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการกำหนด

นโยบายของมหาวิทยาลัยในการให้บริการวิชาการแก่ชุมชน

3. ได้แนวทางในการพัฒนาบุคลากรเพิ่มความสามารถของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาศึกษาพิเศษ

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาภาวะผู้นำให้บริการที่จำเป็นสำหรับผู้นำวิชาการด้านการศึกษาศึกษาพิเศษ สังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้องค์ประกอบที่จำเป็น ตรวจสอบองค์ประกอบโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาภาวะผู้นำให้บริการของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาศึกษาพิเศษทั่วประเทศ โดยการตอบแบบสอบถามประเมินตนเอง กลุ่มตัวอย่างจำนวน 261 คน ได้จากการสุ่มแบบระดับชั้นโดยใช้ภูมิภาคของประเทศเป็นระดับชั้น

ขั้นตอนที่ 3 ผลการสำรวจจากขั้นตอนที่ 2 นำประเด็นที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด 5 ลำดับของแต่ละด้านมาเป็นตัวชี้วัดในการกำหนด วัตถุประสงค์และเป้าหมายในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ยกร่างหลักสูตร ตามหลักการพัฒนาหลักสูตร 6 ขั้นตอน 8 องค์ประกอบ ตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน

ขั้นตอนที่ 4 ดำเนินการฝึกอบรมพัฒนาภาวะผู้นำให้บริการตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นประเมินความรู้โดยการทดสอบก่อนและหลัง ฝึกอบรม และความพึงพอใจในการฝึกอบรม

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำให้บริการที่จำเป็นสำหรับผู้นำวิชาการด้านการศึกษาศึกษาพิเศษ ดังนี้

1.1 ด้านคุณธรรมจริยธรรม

1.1.1 ความซื่อสัตย์สุจริต มีความตรงไปตรงมาเปิดเผย ซัดเจน รักษาสัญญา รักษาคำพูด จริใจซื่อตรงไม่คดโกง เคารพผู้อื่น ทำความดี รู้จักข่มใจ อดทนอดกลั้น พูดความจริง ยอมรับความจริง มีเหตุผล ขอโทษเมื่อละเมิดผู้อื่นโดยไม่ตั้งใจ

1.1.2 ความเชื่อถือ เชื่อวางใจในหน้าที่ มีความรู้ในหลักวิชาการศึกษาศึกษาพิเศษ มีความยุติธรรม นำเชื่อถือไว้วางใจได้ ปฏิบัติกับทุกคนด้วยความสุภาพและเป็นมิตร ปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างที่ต้องการให้ผู้อื่นปฏิบัติกับตน มีเจตจำนงแน่วแน่ในการทำสิ่งที่ถูกต้อง

1.1.3 ความเสียสละ ขยันอุทิศตนทุ่มเทเพื่อช่วยแก้ปัญหาของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ให้ความสำคัญกับหน้าที่มากกว่าผลตอบแทนที่มากับตำแหน่ง เต็มใจสละเวลาในการทำงานนอกเหนือจากเวลางานปกติ ให้อภัยในความผิดพลาด ให้อีกโอกาสแก่ไขกลับตัวเพราะทุกคนบกพร่องได้และสามารถแก้ไขให้ดีขึ้นได้ ซินชมในความสำเร็จของเพื่อนร่วมงาน

1.1.4 ความอ่อนน้อมถ่อมตน เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วย การให้เกียรติ อ่อนน้อมถ่อมใจ ยอมรับนับถือผู้อื่นเชื่อมั่นในศักยภาพที่ไม่จำกัดของแต่ละบุคคล ยอมรับผู้อื่นตามที่เขาเป็น เป็นแบบอย่างในการทำงาน และดำรงตนโดยยึด

หลักเศรษฐกิจพอเพียงแสดงกิริยาท่าทางสุภาพ แสดงความรักและเมตตาต่อผู้อื่น ตระหนัก และยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล เคารพความเป็นส่วนตัว

1.2. ด้านการประสานสร้างความสัมพันธ์

1.2.1 ความเห็นอกเห็นใจ เข้าใจถึงความรู้สึกปัญหาและความต้องการของผู้อื่น เอาใจใส่ และให้กำลังใจผู้อื่นในการแก้ปัญหา มีความห่วงใยและบริการผู้อื่น โดยไม่เลือกปฏิบัติ รู้เท่าทันอารมณ์ของตนปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยความบริสุทธิ์ใจ ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยความเมตตา มีทัศนคติในทางบวก ตระหนักและรู้จักตนเองเป็นอย่างดี

1.2.2 การเป็นผู้ฟังที่ดี รับฟังความคิดเห็นจากทุกคนด้วยความเข้าใจสื่อสารกับคนอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฟังแล้วพูดสิ่งที่ได้ฟังด้วยความเข้าใจ สื่อสารในสิ่งที่ผู้ฟังต้องการและสนใจ และพูดในสิ่งที่เป็นไปได้ในเวลาที่เหมาะสม

1.2.3 การสร้างปฏิสัมพันธ์ เห็นคุณค่าและให้ความสำคัญกับทุกคนให้อิสระในการมีส่วนร่วมการตัดสินใจ การปฏิบัติกับผู้ร่วมงานทุกคน กระตือรือร้นทำให้เขาสบายใจ มั่นใจในสิ่งที่ทำว่ามีคุณค่า ยกย่องให้เกียรติผู้อื่น ให้โอกาสเขาได้โดดเด่น ทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย

1.2.4 การสร้างความเป็นชุมชนนักปฏิบัติ แก้ปัญหาข้อขัดแย้งด้วยความร่วมมือสามัคคี สร้างความรู้สึกความเป็นกลุ่มวิชาชีพการศึกษาพิเศษ เป็นแรงบันดาลใจให้กับกลุ่มทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ และร่วมมือค้นหาความสามารถพิเศษที่ซ่อนอยู่ในผู้ร่วมงานและมีการสนับสนุนให้แสดงออกมา

1.3. ด้านการพิทักษ์สิทธิประโยชน์

1.3.1 เป็นผู้พิทักษ์ดูแล ส่งเสริมคุณภาพชีวิตและฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยครอบครัวและชุมชนเป็นฐาน สนับสนุนส่งเสริมผดุงรักษาและปกป้องเด็กทุกคนตาม

หลักคุณธรรมและสิทธิตามกฎหมาย เข้าใจหลักการช่วยเหลือเพื่อให้เด็กทุกคนได้รับความเสมอภาคและเป็นธรรม มีความรู้เรื่องอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ยอมรับในศักดิ์ศรีและคุณค่าที่มีมาแต่กำเนิดการมีสิทธิที่เท่าเทียม

1.3.2 การทำให้แข็งแรงหรือเยียวยารักษา ธรรมชาติพิทักษ์สิทธิประโยชน์ของเด็กทุกคนโดยเสมอภาคให้เด็กทุกคนได้เรียนรู้ในสถานที่ที่ปลอดภัย ช่วยให้ผู้อื่นแข็งแรง ผ่อนคลายทั้งกายและใจ มุ่งมั่นพัฒนาศักยภาพของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ยินยอมต่อสู้เพื่อให้คนพิการได้รับสิทธิของตนอย่างเต็มที่โดยไม่เลือกปฏิบัติ

1.3.3 การตระหนักรู้ ยึดมั่นการพัฒนาที่ยั่งยืนใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด ยินยอมต่อสู้ไม่ให้นักพิการถูกกีดกัน ออกจากระบบการศึกษาทั่วไปเพราะเหตุแห่งความพิการ สร้างความตระหนักเกี่ยวกับคนพิการให้มีขึ้นในสังคมรวมทั้งระดับครอบครัว เป็นผู้ตื่นรู้อยู่เสมอเชื่อมั่นทุกปัญหาที่มีทางออก ยอมรับและตระหนักว่าการเลือกปฏิบัติโดยเหตุความพิการ เป็นการละเมิดศักดิ์ศรีและคุณค่าที่มีมาแต่กำเนิดของมนุษย์

1.3.4 การเสริมพลังอำนาจและการมุ่งมั่นพัฒนาคน เข้าใจหลักการเด็กทุกคนต้องได้รับประโยชน์สูงสุดโดยการจัดการศึกษาที่เหมาะสม (No child left behind) เสริมสร้างความสามารถของบุคลากรในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ชื่นชมความคิดและผลงานของเพื่อนร่วมงาน ผลักดันให้บุคคลได้รับประสบการณ์ของความสำเร็จ ส่งเสริมให้คนพิการได้รับความช่วยเหลือที่สมเหตุสมผลสอดคล้องกับความต้องการของแต่ละบุคคลช่วยฟื้นฟูสภาวะจิตใจที่แข็งแกร่งให้มีความสงบและผ่อนคลาย

1.4. ด้านการมีวิสัยทัศน์

1.4.1 การมองการณ์ไกล พิจารณาการเปลี่ยนแปลงใช้ประสบการณ์ วิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต คิดเชิงรุกและมีความเชื่อมั่นว่าทุกอย่างเป็นไปได้ใหม่ กระตือรือร้นในการรับรู้และเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่ง เปิดใจกว้างรับประสบการณ์ใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา

1.4.2 การสร้างมโนทัศน์ สะสมความรู้ที่กว้างและลึกซึ่งส่งเสริมและช่วยเหลือผู้อื่น คิดกว้างไกล จากสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตผู้พิการ วางแผนเตรียมการกำหนดเป้าหมายในอนาคตให้ผู้พิการมีความสุขในสังคม มุ่งมั่นสร้างสรรค์งานที่ดีเยี่ยมเพื่อประโยชน์ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ประเมินปัญหา กำหนดเป้าหมายชัดเจนช่วยให้คนพิการสามารถพึ่งตนเองได้

1.4.3 การโน้มน้าวใจมุ่งมั่นตั้งใจ กำหนดเป้าหมายชัดเจนและให้เขาประสบความสำเร็จ สร้างแรงจูงใจให้ทีมงานพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเลิศ ตัดสินใจทำในสิ่งที่ท้าทายพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง โน้มน้าวใจ จูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ด้วยความเต็มใจ สร้างความเห็นพ้องกับเพื่อนร่วมงานแบบประชาธิปไตยมีการควบคุมในระดับต่ำ

1.4.4 การคิดสร้างสรรค์ กระจายให้ทุกคนได้ประสบความสำเร็จ และชื่นชมผลงานสามารถมองเห็นสิ่งที่จะเกิดในอนาคต คาดการณ์แนวโน้มด้านการศึกษาพิเศษ พลิกวิกฤติให้เป็นโอกาสพยายามกระตุ้นให้คนรอบข้างมองภาพใหญ่ในอนาคต ริเริ่ม

ให้มีการใช้วัตรกรรมมีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน สนับสนุนให้คนคิดนอกในการสร้างสรรค์ผลงาน ส่งเสริมมุมมองความคิด วิชาที่ได้แย้งของทีมงาน

2. ผลการสำรวจภาวะผู้นำเฝ้าบริการของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาศึกษาพิเศษ ดังนี้

2.1.1 ภาวะผู้นำเฝ้าบริการสำหรับผู้นำวิชาการด้านการศึกษาศึกษา โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณธรรมจริยธรรม

มีระดับการปฏิบัติมากและด้านการมีวิสัยทัศน์ มีการปฏิบัติน้อยสุด

2.1.1.1 ด้านคุณธรรมจริยธรรม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ให้เกียรติและยอมรับนับถือผู้อื่นและปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างที่ต้องการให้ผู้รับปฏิบัติกับตน ชื่นชอบและชื่นชมในความสำเร็จของเพื่อนร่วมงาน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 5 ข้อ คือ เชื่อมมั่นในศักยภาพที่มีอย่างไม่จำกัดของแต่ละบุคคลและยอมรับเขาอย่างที่เขาเป็น ชัยน อุทิศตน และช่วยเหลือและแก้ปัญหาของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษอย่างเป็นระบบ ให้อภัยในความผิดพลาดของเพื่อนร่วมงานและให้ออกสแก่ไขกลับ และเมื่อมีการละเมิดผู้อื่นในขณะปฏิบัติ ข้าพเจ้าขอโทษเสมอถึงแม้จะไม่ได้ตั้งใจเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการจัดการศึกษาเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ข้าพเจ้าตระหนักว่าต้องมีความรู้และเชี่ยวชาญในหลักวิชาการศึกษาศึกษาพิเศษ

2.1.1.2 ด้านการประสานสร้างความสัมพันธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ยกย่องให้เกียรติผู้อื่นโดยให้ออกสในการแสดงความสามารถอย่างเต็มที่ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 5 ข้อ คือ ทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่ายและมีอารมณ์ขัน สามารถสร้างความรู้สึกของความเป็นกลุ่มวิชาชีพ ค้นหาความสามารถพิเศษที่ซ่อนอยู่ใน ผู้ร่วมงาน และมีการสนับสนุนให้แสดงออกมาทำหน้าที่ให้บริการอย่างดีที่สุดรู้เท่าทันอารมณ์ของตนและอารมณ์ผู้อื่นเป็นผู้ฟังที่จับประเด็นความคิดจากทุกคนด้วยความเข้าใจ

2.1.1.3 ด้านการพิทักษ์สิทธิประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ช่วยเหลือเด็กทุกคนได้เรียนรู้ในสถานที่ที่ปลอดภัยในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 5 ข้อ คือ ช่วยฟื้นฟูสภาวะจิตใจที่แข็งแกร่งให้มีความสงบและผ่อนคลาย ส่งเสริมคุณภาพชีวิตและฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยใช้ครอบครัวและชุมชนเป็นฐาน และรณรงค์พิทักษ์ประโยชน์ของเด็กทุกคนโดยเสมอภาค ช่วยเหลือผู้อื่นเอาชนะข้อจำกัดและพัฒนาจุดเด่น ด้วยความผ่อนคลายทั้งกายและใจ ส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานรับผิดชอบตามความถนัด ให้อิสระในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ตามข้อตกลงอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ตื่นรู้อยู่เสมอ ปรับตัวกับสถานการณ์พร้อมรับมือกับปัญหา เชื่อมั่นว่าทุกปัญหามีทางออก

2.1.1.4 ด้านการมีวิสัยทัศน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ เปิดใจกว้างรับประสบการณ์ใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 5 ข้อ คือ สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นปฏิบัติภารกิจสู่ความเป็นเลิศริเริ่มให้มีการและส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการโดยรูปแบบเชิงรุก สอดคล้องกับความต้องการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นใช้เทคโนโลยีที่ถูกต้องเหมาะสมประหยัดควบคุมในระดับต่ำ สร้างความเห็นพ้องกันในรูปแบบประชาธิปไตย สามารถใช้ประสบการณ์วิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงการศึกษาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ กำหนดผลการปฏิบัติงานจริงที่มีมาตรฐานสูง เปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้แสดงศักยภาพของตนเอง

3. ผลการจัดทำหลักสูตรการพัฒนาภาวะผู้นำเฝ้าบริการของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาศึกษาพิเศษ การจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมมี 6 ขั้นตอน คือ

3.1 ภาวะผู้นำที่ต้องการพัฒนา ของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาศึกษาพิเศษ ผู้วิจัยนำผลการสำรวจภาวะผู้นำของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาศึกษาพิเศษ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 5 ลำดับแรกของแต่ละด้าน นำไปจัดทำหลักสูตรการพัฒนาภาวะผู้นำเฝ้าบริการของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาศึกษาพิเศษ

3.2 โครงร่างหลักสูตร ได้จัดองค์ประกอบของหลักสูตร มีองค์ประกอบ คือ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ โครงสร้างหลักสูตร เนื้อหาในการพัฒนา ระยะเวลาพัฒนา กิจกรรมที่ใช้พัฒนา สื่อที่ใช้พัฒนา การวัดผลประเมินผล

3.3 ผลตรวจสอบโครงร่าง พบว่า มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ที่ระดับเหมาะสมมาก

3.4 ปรับปรุงโครงร่างการพัฒนาภาวะผู้นำเฝ้าบริการของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาศึกษาพิเศษ ได้แก่ ปรับปรุงข้อสอบ ปรับระยะเวลาในแต่ละช่วงให้เหมาะสมกับเนื้อหา และกิจกรรมที่ใช้พัฒนา

3.5 การจัดทำเอกสารประกอบการอบรม จัดทำเอกสารประกอบการฝึกอบรมการพัฒนาภาวะผู้นำเฝ้าบริการของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาศึกษา ประกอบด้วย เล่มที่ 1 ภาวะผู้นำเฝ้าบริการ และเล่มที่ 2 ภาวะผู้นำเฝ้าบริการของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาศึกษา

3.6 จัดทำคู่มือการฝึกอบรม คู่มือการฝึกอบรม ประกอบด้วยสาระ ความเป็นมาของการฝึกอบรม การหาความจำเป็นในการฝึกอบรม หลักสูตรการฝึกอบรม ระยะเวลาในการฝึกอบรม ตารางการฝึกอบรม กิจกรรมระหว่างการฝึกอบรม แนวปฏิบัติสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม

4. ผลการใช้หลักสูตรการพัฒนาภาวะผู้นำเฝ้าบริการของผู้นำวิชาการ

4.1 ผู้นำวิชาการด้านการศึกษาศึกษาพิเศษก่อนการอบรมมีคะแนนความรู้ความเข้าใจ ระหว่าง 13-26 คะแนน มีค่าเฉลี่ย 20.85 จัดว่ามีความรู้ความเข้าใจ อยู่ในระดับพอใช้ แต่หลังการอบรมตามหลักสูตรการพัฒนาภาวะผู้นำให้บริการ มีคะแนนความรู้ ระหว่าง 23-35 มีค่าเฉลี่ยคะแนน 28.15 จัดว่ามีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับดี โดยทุกราย มีคะแนนสูงขึ้นทั้ง 20 คน ค่าเฉลี่ยการเพิ่มขึ้น ร้อยละ 18.25

4.2 ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาภาวะผู้นำให้บริการของผู้บริหารด้านการศึกษาศึกษาพิเศษ ผู้เข้ารับการอบรมมีระดับความพึงพอใจเกี่ยวกับประเด็นสถานที่การอบรมสูงสุด ส่วนประเด็นต่ำสุด คือ ความรู้ก่อนการอบรม

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำให้บริการที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารด้านการศึกษาศึกษาพิเศษมี 4 ด้าน คือ ด้านการถึงพร้อมด้วยคุณธรรม ด้านการประสานสร้างความสัมพันธ์ ด้านการพิทักษ์สิทธิ และด้านการมีวิสัยทัศน์ สอดคล้องกับจิราวรรณ เล่งพานิชย์ (2554) ที่กล่าวว่าองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำให้บริการ คือ ความเชื่อถือ ความคิดสร้างสรรค์ การมีวิสัยทัศน์และความซื่อสัตย์สุจริต นำองค์ประกอบที่ได้จากการสังเคราะห์ไปสอบถามผู้เชี่ยวชาญว่าแต่ละองค์ประกอบมีความจำเป็นต่อผู้นำหรือไม่อย่างไร พบว่าผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยทุกประเด็นและอภิปรายให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณลักษณะและพฤติกรรมของผู้บริหารที่น่าสนใจ คือ ด้านคุณธรรมเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านจริยธรรมซึ่งเป็นกฎทองของจริยธรรม คือ การปฏิบัติกับผู้อื่นอย่างที่ต้องการให้ผู้อื่นปฏิบัติกับตน การไม่ปฏิบัติกับผู้อื่นในสิ่งที่ตนไม่ต้องการให้คนอื่นปฏิบัติ การเป็นแบบอย่างของความซื่อตรง ความสุจริต

2. ภาวะผู้นำให้บริการของผู้บริหารด้านการศึกษาศึกษาพิเศษ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านวิสัยทัศน์มีระดับการปฏิบัติที่น้อยกว่าด้านอื่น ๆ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติที่น้อยที่สุด 5 ลำดับ คือ การสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นปฏิบัติงาน มีเป้าหมายเพื่อความเป็นเลิศ รองลงมา คือ การริเริ่มให้มีการส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการโดยรูปแบบเชิงรุกใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น การใช้เทคโนโลยีอย่างถูกต้องเหมาะสมและประหยัด การสร้างความเห็นพ้องในรูปแบบประชาธิปไตยการควบคุมอยู่ในระดับต่ำตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าการจัดการศึกษาศึกษาพิเศษ การปฏิบัติงานยังอยู่ในรูปแบบการตั้งรับมากกว่าเชิงรุก สอดคล้องข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจากการสัมภาษณ์ที่ให้ข้อคิดเห็นว่าการบริการเพื่อนำทุกคนให้สามารถเป็นผู้นำเพราะทุกคนที่ให้บริการได้ก็สามารถทำได้ ทรรศนะที่มีคุณค่าที่สุดในองค์กร คือความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลแทนที่การจัดการ

3. ภาวะผู้นำให้บริการในด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารด้านการศึกษาศึกษาพิเศษ มีการปฏิบัติในระดับมากและมากกว่าทุกด้าน แสดงให้เห็นว่าผู้ทำงานด้านการศึกษาพิเศษส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีเจตจำนงในการช่วยเหลือผู้อื่น เคารพและให้เกียรติในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มีความซื่อสัตย์ เสียสละอ่อนน้อมถ่อมใจ ดังนั้นการพัฒนาภาวะผู้นำให้บริการ ควรส่งเสริมการปฏิบัติที่พึงปรารถนา ความมั่นใจในคุณค่าของตนเองและคุณค่าของผู้อื่นทำให้บุคคลนั้นจำเริญขึ้นทั้งส่วนบุคคลและส่วนของการ สอดคล้องกับ (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. 2557 :135) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำให้บริการให้ความสำคัญกับการนำตนเอง ซึ่งจะช่วยให้สามารถนำทีมมาองค์การ และมีกระบวนการที่เหมาะสมในการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการซึ่งมีความแตกต่างจากภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน คือ ภาวะผู้นำให้บริการเน้นที่ความต้องการของปัจเจกชนให้บริการก่อน เคารพศักดิ์ศรีบุคคลใช้สิทธิพลผ่านแนวคิดการให้บริการขณะที่ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเน้นที่ความต้องการขององค์การนำก่อน และให้ความสำคัญในการรักษาศักดิ์ศรีและมีความมุ่งมั่นในการสร้างศรัทธาบรรณมีและยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Abel (2000) ซึ่งได้ศึกษาคุณลักษณะพฤติกรรมและสภาพแวดล้อม การทำงานของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาไม่เพียงแต่เป็นแบบอย่างแต่เป็นผู้นำให้บริการในเวลาเดียวกันและ Denise (2004) ได้ศึกษาการรับใช้ผู้อื่นเป็นหน้าที่แรกของผู้นำ การรับรู้ของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า ภาวะผู้นำให้บริการมีจุดเน้นที่การเสียสละ เพื่อสร้างทีมงานเน้นบทบาทของผู้นำมากกว่าทักษะและเทคนิคการเป็นผู้นำ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กมลพรรณ พันพิง (2553 : 233) ที่ศึกษาเรื่องอัตลักษณ์คนพิการโดยการสนทนาได้ตอบและวิธีการเรื่องเล่าคำให้การ วิธีชีวิตคนพิการเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางสร้างสรรค์ได้อย่างยั่งยืนเกิดจากการให้คนพิการได้มีวิถีชีวิต การมองโลก และการให้ความหมายต่อคนพิการของตนในเชิงบวก ซึ่งสร้างผลกระทบที่ลึกซึ้งต่อวิถีการดำเนินชีวิต ดังนั้นผู้นำด้านการศึกษาศึกษาพิเศษ มีบทบาทช่วยให้ผู้พิการให้ความหมายต่อความพิการของตนเองในเชิงบวก

ด้านวิสัยทัศน์ มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากและเมื่อเทียบกับทั้ง 4 ด้าน มีระดับการปฏิบัติที่น้อยกว่าด้านอื่น อาจเนื่องมาจากการทำงานกับคนพิการมีความหลากหลายและท้าทาย การมองภาพอนาคต ผู้นำอาจมองไปพร้อมกับอุปสรรคทำให้ลดความคาดหวัง กลัวความล้มเหลวหรือลงเอยจะไปไม่ถึงเป้าหมาย สอดคล้องกับ Anderson (2013) กล่าวว่า การคัดเลือกคนเข้าสู่ตำแหน่งทางการบริการการได้ผู้นำที่มีประสิทธิผล ต้องมีความคิดเข้าใจวิสัยทัศน์แปลงสู่การปฏิบัติ วิเคราะห์สถานการณ์ มอบหน้าที่ มีพลังทางบวก มีพลังในการสร้างแรงบันดาลใจ จูงใจ ด้านการประสานสร้างความสัมพันธ์ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ ผู้บริหารศึกษานิเทศก์ และคณาจารย์ด้านการศึกษาศึกษาพิเศษ มีการดำเนินการนิเทศ ครูผู้สอนเด็กทั่วไปและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

นักศึกษาครู มีการประสานงานกับบุคลากรหลายฝ่ายทั้งผู้ปกครอง บุคลากรทางการแพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีการฟังอย่างเข้าใจ เห็นใจ สร้างปฏิสัมพันธ์เรียนรู้จากการปฏิบัติสอดคล้องกับ สิทธิชัย พุกกลาง (2553 : 112) ที่ศึกษาสภาพอนาคตการศึกษาสำหรับคนพิการเริ่มจากการจำแนกประเภท โดยผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ หลักสูตรตามความต้องการจำเป็นการเรียนการสอนที่มีคุณภาพสำหรับทุกคน สื่อและการช่วยเหลืออื่นใดตามโปรแกรมการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล การขยายการศึกษาให้ทั่วถึงและมุ่งประกอบอาชีพได้จัดตั้งเครือข่ายภาคีแบบบูรณาการร่วมกันปรับระบบการบริหารการศึกษา การศึกษาพิเศษที่เกิดจากการร่วมมือรวมพลังแก้ไขปัญหาร่วมกันเป็นคณะบุคคล

ด้านการพิทักษ์สิทธิประโยชน์ ประกอบด้วย การเป็นผู้พิทักษ์อารักขา การเยียวยาฟื้นฟูให้แข็งแรง การตระหนักรู้และการเสริมพลังมุ่งพัฒนาคน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับดี รายการที่ปฏิบัติน้อยที่สุด 5 คือ การช่วยฟื้นฟูสภาวะจิตใจที่แข็งแกร่งให้มีความสงบและผ่อนคลาย เนื่องจากผู้นำที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดอยู่ในภาคราชการหรือองค์กรของรัฐ ปฏิบัติหน้าที่ซึ่งใช้สถาบันเป็นฐาน การเข้าถึงชุมชนหรือการทำงานเชิงรุก โดยใช้ชุมชนเป็นฐานยังทำได้ไม่ดีนัก องค์กรที่ไม่ใช่ภาคราชการมุ่งเน้นการทำงานแบบโดยเชิงรุกได้ดี การทำงานกับผู้พิการต้องเข้าใจปัญหาของเขาย่างลึกซึ้ง ปัญหาความยากจนก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ที่ตามมาสอดคล้องกับ สมพร หวานเสร็จ (2555) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการศึกษาโดยครอบครัวและชุมชนแบบศูนย์การเรียนรู้เฉพาะความพิการได้คำตอบว่า ภาครัฐควรให้การสนับสนุนด้านวิชาการงบประมาณเป็นรายบุคคลและควรทำข้อตกลงร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในการให้การช่วยเหลือทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

4. การจัดทำหลักสูตรเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำไปบริการของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาพิเศษ โดยดำเนินการ 6 ขั้นตอน คือ การศึกษาความจำเป็นในการพัฒนา การสร้างโครงร่างหลักสูตร การตรวจสอบโครงร่างหลักสูตร การปรับปรุงโครงร่างหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร เนื้อหาสาระ ระยะเวลาพัฒนา กิจกรรมที่ใช้พัฒนา สื่อที่ใช้ในการพัฒนา และการวัดและประเมินผลการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการออกแบบโครงร่างหลักสูตรฝึกอบรมของ Singer (1990 : 176) ที่มีความครอบคลุมประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรม ข้อมูลวิชาการฝึกอบรม กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม การวัดและการประเมินผลการฝึกอบรม โดยโครงสร้างของหลักสูตร ประกอบด้วย 3 หน่วยการเรียนรู้ รวม 18 ชั่วโมง ใช้เวลาฝึกอบรม 3 วัน ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ทัศนคติการศึกษาพิเศษ 6 ชั่วโมง หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ผู้พิทักษ์สิทธิ 6 ชั่วโมง หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 นักประสานด้านความสัมพันธ์ 6 ชั่วโมง เป็นการสร้างหลักสูตรที่นำตัวชี้วัดที่มีความจำเป็นและผลการสำรวจมีการปฏิบัติ 5 ลำดับท้าย แต่ละด้านมาเป็นเป้าหมาย

สำหรับการตรวจสอบโครงสร้างหลักสูตร ผู้เชี่ยวชาญ 7 คน ประเมินความเหมาะสม พบว่า หลักสูตร มีค่าเฉลี่ยเหมาะสมในระดับมาก กระบวนการประเมินเพื่อพิจารณาตัดสินและตรวจสอบช่วยให้การออกแบบมีความสัมพันธ์กันเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์การพัฒนา สอดคล้องกับแนวคิดของ Eisner (1976 : 192-193) ที่ว่าการประเมินรูปแบบโดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีวิธีการแตกต่างจากการดำเนินการเชิงปริมาณ เนื่องจากการศึกษาในบางเรื่องต้องการความละเอียดอ่อนมากกว่าตัวเลขที่นำมาพิจารณา โดยผู้ทรงคุณวุฒิจะเน้นการวิเคราะห์ วิเคราะห์อย่างลึกซึ้งเฉพาะในประเด็นที่ถูกนำมาพิจารณา จากดุลยพินิจประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเที่ยงธรรมและมีมาตรฐานมีความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิตามความต้องการและความถนัดของแต่ละคน ตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญ การบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ การเก็บรวบรวม การประมวลผล การวินิจฉัยข้อมูลและวิธีการนำเสนอ และการประเมินหลักสูตรการพัฒนภาวะผู้นำไปบริการของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาพิเศษ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิมาน วรณคำ (2553 : บทคัดย่อ) ที่วิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า การประเมินความเหมาะสมของการใช้หลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโครงสร้างของหลักสูตร ประกอบด้วยเนื้อหาในการพัฒนา จำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ เวลาการฝึกอบรม 18 ชั่วโมง ซึ่งมีความพอดีไม่มากเกินไปเหมาะกับจำนวนผู้เข้ารับการอบรม จำนวนไม่เกิน 20 คน

5. ผลการพัฒนาภาวะผู้นำไปบริการสำหรับผู้นำวิชาการด้านการศึกษาพิเศษ โดยวิธีการฝึกอบรม พบว่า คะแนนหลังการฝึกอบรมสูงกว่าคะแนนก่อนการฝึกอบรม และผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรม พบว่า อยู่ในระดับมาก พบว่า ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อการฝึกอบรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่าหลักสูตรการพัฒนานี้ มีลักษณะที่มีความแตกต่างไปจากหลักสูตรการฝึกอบรมอื่น ๆ ที่เคยจัดขึ้นเนื่องจากเป็นหลักสูตรที่มีกิจกรรมหลากหลาย มีความต่อเนื่อง กิจกรรมที่มอบหมายให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมพัฒนาสามารถนำไปประยุกต์ใช้งานได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม และยังมีการส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมพัฒนาได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนจึงออกมาในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิมาน วรณคำ (2553 : บทคัดย่อ) ที่วิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมที่มีต่อการฝึกอบรม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่าหลักสูตรมีกิจกรรมมีกระบวนการกลุ่ม และมีการฝึกปฏิบัติการวางแผน พัฒนานวัตกรรม การบริการให้บริการสำหรับเด็กที่มีต้องการพิเศษในโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1.1 การนำหลักสูตรการพัฒนาภาวะผู้นำไปบริการของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาพิเศษ โดยการฝึกอบรมไปใช้ให้มีประสิทธิภาพสูง ควรดำเนินการดังนี้

1.1.1 ศึกษาคู่มือฝึกอบรมสำหรับวิทยากร และผู้เข้ารับการฝึกอบรม

1.1.2 วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรมศึกษารายละเอียดในคู่มือให้เข้าใจอย่างชัดเจน โดยส่งคู่มือการฝึกอบรมให้วิทยากรเป็นการล่วงหน้า 1 สัปดาห์ ส่วนผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถศึกษาทำความเข้าใจได้ในวันแรกของการฝึกอบรม

1.1.3 จัดทำเอกสารประกอบการอบรมให้ผู้เข้ารับการอบรมทุกคนเพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมศึกษา เตรียมตัวให้พร้อมทั้งเนื้อหาสาระกิจกรรม และสื่อประกอบการให้ความรู้ของวิทยากร

1.1.4 เอกสารประกอบการฝึกอบรมที่มีเนื้อหาสาระของหน่วยต่าง ๆ ตามที่วิทยากรจะให้ความรู้ ควรมอบให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมตั้งแต่วันแรกของการฝึกอบรม เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ศึกษาก่อนหรือขณะที่วิทยากรให้ความรู้ในหน่วยนั้น ๆ

1.1.5 สถานที่ฝึกอบรมมีความเหมาะสมและพร้อมทั้งในด้านสื่อประกอบต่าง ๆ ขนาดห้องฝึกอบรม บรรยากาศของการฝึกอบรม โดยเฉพาะในการจัดกิจกรรมกลุ่มย่อย

1.1.6 มีผู้สนับสนุนให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อแสดงถึงการได้รับความรู้ตามหลักสูตรการฝึกอบรมที่ได้จากกระบวนการวิจัย และเพื่อเป็นการเสริมแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง

1.1.7 ประสานวิทยากรให้ชัดเจน เพื่อเน้นให้เห็นความสำคัญในโอกาส ที่เป็นวิทยากร และเพื่อให้มีการเตรียมพร้อมในการเตรียมตัวและตรงต่อเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิทยากรที่ไม่รู้จักหรือคุ้นเคยกันมาก่อน

1.2 ข้อเสนอแนะจากการฝึกอบรมเสนอว่า ควรพัฒนาภาวะผู้นำไปบริการของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาพิเศษ โดยแยกพัฒนาเฉพาะตำแหน่ง ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และคณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เนื่องจากบทบาทหน้าที่ ประสบการณ์ ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาแตกต่างกัน ตลอดจนการร่วมกิจกรรมกลุ่มของผู้เข้ารับการอบรม จะได้มุ่งเน้นในการปฏิบัติจริงที่นำไปใช้ได้ในงาน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยนี้เป็นการพัฒนาภาวะผู้นำไปบริการซึ่งนำผลจากการศึกษาสังเคราะห์ภาวะผู้นำไปบริการที่จำเป็นสำหรับผู้นำทางการศึกษาพิเศษและหาประเด็นในการพัฒนาจะทราบการที่ปฏิบัติท้ายสุด ดังนั้น ควรนำผลการวิจัยนี้ไปพัฒนานวัตกรรมทางการบริหารการศึกษา ได้แก่ เอกสาร การฝึกอบรม รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำไปบริการ หรือโปรแกรมการพัฒนาภาวะผู้นำไปบริการเป็นบทเรียนสำเร็จรูป สมรรถนะในระบบออนไลน์

2.2 สำหรับคณาจารย์และศึกษานิเทศก์ควรทำวิจัย สำรวจภาวะผู้นำของครูการศึกษาพิเศษ นักศึกษาฝึกหัดครู และควรพัฒนาชุดการสอนภาวะผู้นำไปบริการที่จำเป็นสอดคล้องกับสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้ที่ดูแลเพื่อสร้างผู้นำในรุ่นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กมลพรรณ พันพิง. (2553). **อัตลักษณ์ การเสริมพลังอำนาจและการกำหนดวิถีชีวิตตนเอง : การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการในสังคม**. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสังคม ภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- โกมล จันทวงศ์. (2551). “มองการศึกษาผ่านโรงเรียนขนาดเล็ก.” **วารสารการศึกษาและพัฒนาสังคม**. 4(1) : 31-39.
- จิราวรรณ เล่งพานิชย์. (2544). **โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำแบบไปบริการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ณรงควิทย์ แสนทอง. (2558). **การพัฒนาภาวะผู้นำ**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.hrcenter.co.th/index.php?module=columns_detail&ColumnID=53 [30 มีนาคม 2558].

- วิมาน วรรณคำ. (2553). การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- สมพงษ์ สิงหะพล. (2553). การพัฒนาหลักสูตรและการจัดทำเอกสารหลักสูตร. นครราชสีมา : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- สมพร หวานเสรีจ. (2552). การพัฒนาศักยภาพบุคคลออกทิสติกโดยใช้สื่อสนับสนุนการเรียนรู้ผ่านการมอง. ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. (2557). ภาวะผู้นำแบบบริการแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย. มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์.
- สิทธิชัย พุฒกลาง. (2553). ภาพอนาคตการศึกษาสำหรับคนพิการของประเทศไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2550-2559). วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- Abel, Ann Todd. (2000). **The characteristics, behaviors, and effective work environments of servant leaders : A delphi study.** Ph.D. dissertation, Educational Leadership and Policy Studies, Virginia Graduate School. Photocopied.
- Anderson, L.W. and Aretha B. Pigford. (2013). "Removing administrative impediments of instructional improvement efforts." **Theory Into practice.** 26(1) : 67-71.
- Dennis, R.S. (2004). "Development of the servant leadership assessment instrument." **Dissertation Abstracts International.** 65(5) : 1857.
- Eisner, E. (1979). "Educational Connoisseurship and Criticism : Their form and Function in Education Evaluation". **Journal of Aesthetic Education.** 10, pp. 135-150.
- Greenleaf, R.K. (1977). **Servant leadership : A journey into the nature of legitimate power and greatness.** New York : Paulist Press.
- Maxwell, J.C. (1999). **The 21 indispensable qualities of a leader : Becoming the person other will want to follow.** Nashville, TN : Thomas Nelson.
- Singer, Marc G. (1990). **Curriculum an integrative introduction.** New Jersey : R.R. Donnelley and Sons.

